

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka práce: Anna Sojková (Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících, FF UK)

Název práce: Simultánní konstrukce v českém znakovém jazyce: statické prostorové vztahy

Oponent: Mgr. Svatava Škodová, Ph.D. (Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících, FF UK)

Posuzovaná bakalářská práce se v souladu se svým názvem zaměřuje na simultánní konstrukce v českém znakovém jazyce, konkrétně na vyjadřování prostorových vztahů mezi statickými neživými objekty. Práce je inspirována studií provedenou na německém a tureckém znakovém jazyce.

V teoretické části jsou popsány prostředky a strategie pro vyjadřování prostorových vztahů v znakových jazycích, přičemž je věnována pozornost specifickým simultánnosti ve znakových jazycích. Autorka popisuje základní typy simultánních konstrukcí a dva hlavní typy prostorových vztahů: vztahy figure-ground a figure-figure. Tyto koncepty slouží jako teoretický základ pro výzkumnou část práce.

Cílem výzkumné části je zjistit četnost užívání simultánních konstrukcí při vyjadřování prostorových vztahů v českém znakovém jazyce a analyzovat, jaké prostředky se používají pro zastupování objektů v těchto konstrukcích. Výzkum je založen na analýze popisů 29 obrázků, které obsahují statické prostorové vztahy neživých objektů. Popisy byly provedeny 12 neslyšícími rodilými mluvčími českého znakového jazyka. Autorka se zaměřuje na již zmíněné vztahy figure-ground i figure-figure a analyzuje, jaké prostředky jsou používány pro simultánní reprezentaci těchto vztahů.

V rámci výzkumu autorka provádí kvalitativní i kvantitativní analýzu frekvence používání simultánních konstrukcí a analyzuje různé prostředky (klasifikátory, lexikalizované znaky, specifikátory tvaru a velikosti), které jsou využívány k vyjádření těchto vztahů. Výsledky práce přinášejí nové poznatky o užívání simultánnosti v českém znakovém jazyce.

Koncepce práce

Koncepce práce je velmi dobře strukturována. Autorka se nejprve zaměřuje na teoretické vymezení problematiky, kdy popisuje prostředky a strategie používané k vyjadřování prostorových vztahů ve znakových jazycích. Následně přechází k vlastnímu výzkumu, který je inspirován studií Perniss a kol. (2015), což svědčí o využívání aktuálních relevantních studií v oboru. Teoretická část poskytuje potřebné základy pro pochopení výzkumné části, přičemž jednotlivé kapitoly jsou přehledné a logicky na sebe navazují.

Systematická koncepce výzkumné části umožňuje dobře sledovat autorkou stanovené cíle. Výběr vzorku respondentů (12 rodilých mluvčích českého znakového jazyka) je adekvátní a homogenní skupina je vhodná pro eliminaci proměnných, které by mohly výsledky ovlivnit. Autorka se soustředí na simultánní konstrukce ve vztazích figure-ground a figure-figure, což představuje důležitý aspekt při popisu prostorových vztahů.

Celková koncepce práce je tedy jasná a přehledná, jednotlivé části na sebe logicky navazují a poskytují čtenáři ucelený obraz o tématu. Vzhledem k jasnému rozdělení práce je pro čtenáře snadné sledovat autorčiny závěry, které z výzkumu vyplývají.

Tuto část navrhuji hodnotit stupněm A.

Metodologie zpracování

Metodologii použitou v práci lze považovat za pečlivě promyšlenou. Výběr obrázků pro elicitaci popisů prostorových vztahů je vhodně navržen, přičemž autorka pracuje s různými objekty i pozadími, což umožňuje zachytit různorodé prostorové vztahy. Vzorek 29 obrázků poskytuje dostatečné množství dat pro kvantitativní i kvalitativní analýzu.

Metodologie analýzy popisů je jasně vysvětlena, a to jak z hlediska elicitace dat, tak i následného zpracování. Počet simultánních konstrukcí je správně kvantifikován a jednotlivé prostředky, jako jsou klasifikátory, specifikátory a lexikalizované znaky, jsou pečlivě analyzovány. Autorka se rovněž zaměřuje na různé typy simultánních konstrukcí v závislosti na počtu figur a vztazích mezi nimi, což přináší důležité poznatky pro další výzkum.

Metodologie použitá v práci je opět pečlivě promyšlená a vychází z předchozích studií, konkrétně ze studie P. Perniss zaměřenou na turecký a německý znakový jazyk. Autorka přizpůsobila použitou metodiku českému prostředí a českému znakovému jazyku, což je vhodné a odpovídající řešení pro výzkum tohoto typu.

V rámci výzkumu byli respondenti instruováni, aby popisovali jednotlivé obrázky tak, aby jejich popis byl srozumitelný pro neslyšícího adresáta. Tento způsob elicitace odpovídá běžně používaným postupům v lingvistických výzkumech znakových jazyků. Důkladné zaznamenání dat pomocí dvou kamer (jedné zepředu a jedné shora) umožňuje detailní analýzu simultánních konstrukcí ve znakovém jazyce.

V této části práce bych ještě doporučila zmínit i možné limitace této metodologie. Například jaké aspekty elicitace mohly ovlivnit výpovědi respondentů (např. přítomnost kamer či předem dané instrukce). Přesto lze metodologii považovat za adekvátní a důkladně promyšlenou.

Tuto část navrhuji hodnotit stupněm A.

Práce s odbornou literaturou

Autorka pracuje s rozsáhlou škálou relevantních odborných zdrojů, což svědčí o jejím porozumění problematice.

Teoretický rámec je postaven na solidních základech, přičemž autorka využívá práce předních odborníků na lingvistiku znakových jazyků. Citované zdroje zahrnují nejen českou literaturu, ale také mezinárodní publikace zaměřené na různé aspekty znakových jazyků, včetně simultánních konstrukcí, klasifikátorů a prostorových vztahů.

Ocenit lze zejména zapojení studie Perniss, Zwitserlood a Özyürek (2015), která je relevantní nejen pro český znakový jazyk, ale i pro jiné znakové jazyky. Autorka využívá tuto studii k inspiraci pro svůj výzkum a na základě této práce formuluje vlastní hypotézy.

Citované zdroje jsou v práci použity k vytvoření teoretického rámce, který je následně aplikován na český znakový jazyk.

Odborná literatura je tedy v práci využita efektivně a v souladu s předmětem výzkumu.

Tuto část navrhuji hodnotit stupněm A.

Formální úroveň práce

Formální stránka práce odpovídá požadavkům FF UK na bakalářské práce. Text je přehledný, jasný a srozumitelný. Struktura práce je logická a jednotlivé kapitoly na sebe vhodně navazují. Gramatické a stylistické chyby se v práci vyskytují pouze v minimálním množství a nepůsobí rušivě.

Grafické a tabulkové zpracování dat je přehledné a vhodně doplňuje analytickou část práce. Citace a odkazy jsou správně uvedené a odpovídají citační normě, což svědčí o pečlivé práci autorky.

Tuto část práce navrhuji hodnotit stupněm A.

Závěrečné hodnocení

Celkově hodnotím práci Anny Sojkové pozitivně. Autorka se pečlivě a systematicky věnovala důležitému aspektu českého znakového jazyka a přinesla nové poznatky o používání simultánních konstrukcí při vyjadřování prostorových vztahů. Práce se opírá o solidní teoretické základy, dobře navrženou metodologii a přehlednou analýzu výsledků.

Téma simultánních konstrukcí v českém znakovém jazyce je důležité nejen pro lingvistiku znakových jazyků, ale také pro lepší porozumění komunikaci neslyšících a způsobům, jakými zpracovávají a vyjadřují prostorové vztahy. Výzkumná část je přínosná a poskytuje dobrý základ pro další studie v této oblasti.

Autorka splnila cíle, které si stanovila na začátku práce, a práce jako celek odpovídá požadavkům kladeným na bakalářské práce.

Na základě výše uvedených skutečností doporučuji práci k obhajobě a navrhuji její ohodnocení známkou **výborně**.

V Praze 8. 9. 2024

Svatava Škodová

Podněty k obhajobě

1. V práci se věnujete rozdílům mezi simultánními konstrukcemi pro vztahy figure-ground a figure-figure. Jaké jsou podle vás hlavní důvody pro to, že simultánní konstrukce jsou častější ve vztazích mezi figurami než mezi figurou a jejím pozadím?
3. Jaký význam podle vás hraje simultánnost ve znakových jazycích oproti mluveným jazykům, kde je tato možnost omezena? Mohl by tento rozdíl mít vliv na porozumění a výuku znakových jazyků pro slyšící rodilé mluvčí?
4. Můžete podrobněji vysvětlit, proč byly klasifikátory nejčastěji používaným prostředkem ve všech typech simultánních konstrukcí a jakou roli hrají ve znakovém jazyce oproti lexikalizovaným znakům?